

HOTĂRÂREA CURȚII

13 iulie 1989*

Ministère public împotriva Jean-Louis Tournier

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Cour d'appel d'Aix-en-Provence)

„Concurență — Drepturi de autor — Nivelul redevențelor — Contracte de reprezentare reciprocă”

Cauza 395/87

În cauza 395/87,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Cour d'appel din Aix-en-Provence pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

Ministère public

și

Jean-Louis Tournier, director al Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM), din Neuilly,

Parte civilă: **Jean Verney**, cu domiciliul în Juan-les-Pins,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 30, 59, 85 și 86 din Tratatul CEE,

CURTEA,

compusă din domnii T. Koopmans, președinte de cameră, îndeplinind funcția de președinte, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, M. Díez de Velasco și M. Zuleeg, judecători,

avocat general: domnul F. G. Jacobs

grefier: doamna D. Louterman, administrator principal,

după examinarea observațiilor prezentate:

— pentru domnul J. Verney, reclamant în acțiunea principală, de către J. C. Fourgoux, avocat în Baroul din Paris, de către A. Paffenholz-Bompart, avocat în Baroul din Grasse și, în cadrul procedurii orale, de asemenea, de către P. F. Ryziger, avocat în Baroul din Paris,

— pentru domnul J.-L. Tournier, pârât în acțiunea principală, de către O. Carmet, avocat în Baroul din Paris,

* Limba de procedură: franceza.

— pentru Guvernul Republicii Franceze, de către domnul R. de Gouttes și domnul M. Giacomini, în calitate de agenți,

— pentru Guvernul Republicii Italiene, de către domnul L. Ferrari Bravo, în calitate de agent, asistat de către domnul I. Braguglia, *avvocato dello Stato*,

— pentru Guvernul Republicii Elene, de către doamna E. M. Mamouna, domnul G. Crippa, domnul S. Zissimopoulos și domnul Y. Kranidiotis, în calitate de agenți,

— pentru Comisia Comunităților Europene, de către consilierii săi juridici: domnul G. Marengo și doamna I. Langermann, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință și în urma procedurii orale din 8 martie 1989,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 26 mai 1989,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin hotărârea din 2 decembrie 1987, primită la Curte la 23 decembrie, Cour d'appel din Aix-en-Provence a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, mai multe întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 30, 59, 85 și 86 din tratatul menționat, în vederea aprecierii compatibilității cu aceste dispoziții a condițiilor de tranzacționare impuse utilizatorilor de către o societate națională de gestiune a drepturilor de autor pentru autori, compozitori și editori de muzică.

2 Aceste întrebări au fost formulate în cadrul unei urmăriri penale inițiate împotriva domnului Jean-Louis Tournier, director al Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (denumită în continuare SACEM), care este societatea franceză de gestiune a drepturilor de autor în domeniul muzicii, pe baza unei plângeri, cu constituirea părții civile, a unui operator al unei discotecii din Juan-les-Pins care solicită daune-interese societății SACEM pe motiv că această societate i-a impus plata unor prestații excesive, inechitabile sau nedatorate pentru reprezentarea unor lucrări muzicale protejate la sediul acesteia și a comis astfel anumite delikte sancționate de legislația penală franceză.

3 *Juge d'instruction* (procurorul) din Grasse, sesizat cu plângerea menționată anterior, a emis o ordonanță de neînceperea urmăririi penale, însă *Chambre d'accusation* (camera de procedură penală preliminară) a *Cour d'appel* din Aix-en-Provence a infirmat această ordonanță. Aceasta a solicitat informații suplimentare în scopul de a proceda, în special, la inculparea directorului SACEM. În cursul dezbaterii contradictorii care a urmat acestui fapt, partea civilă a solicitat *Chambre d'accusation* să prezinte Curții întrebări preliminare, pe motiv că rata redevenței impuse de SACEM ar trebui să fie examinată în lumina dispozițiilor Tratatului CEE în domeniul concurenței.

4 Motivele formulate de către partea civilă se referă la comportamentul general al SACEM în privința discotecilor în Franța. În acest scop, partea civilă a susținut, mai întâi, faptul că rata redevențelor solicitate de SACEM este arbitrară și inechitabilă și constituie, prin urmare, un abuz de poziția dominantă pe care o deține această societate. Într-adevăr, nivelul acestor redevențe ar fi în mod semnificativ mai ridicat decât cel practicat în celelalte state membre, în timp ce, în plus, tarifele aplicate discotecilor nu ar avea nicio legătură cu tarifele practicate în privința altor mari utilizatori de muzică înregistrată, precum televiziunea și radioul.

5 În continuare, aceasta a susținut faptul că discotecile utilizează, într-o foarte mare măsură, muzica de origine anglo-americană, fapt care nu este luat în considerare de metoda de calculare a redevențelor definită de SACEM și bazată pe aplicarea unei rate fixe de 8,25 % pe cifra de afaceri, inclusiv TVA, a discotecii în cauză. Astfel, operatorii discotecii ar trebui să plătească aceste redevențe foarte ridicate pentru a avea acces la întreg repertoriul SACEM, cu toate că nu sunt interesați decât de o parte a acestuia; SACEM a refuzat întotdeauna să le acorde acces la o parte din repertoriu, iar aceștia nu aveau posibilitatea de a se adresa în mod direct societăților de gestiune a drepturilor de autor din alte țări, întrucât acestea erau obligate prin „contracte de reprezentare reciprocă” față de SACEM și, prin urmare, refuzau accesul direct la repertoriile lor.

6 *Cour d'appel* a constatat, mai întâi, faptul că activitatea SACEM se întindea pe întreg teritoriul Franței, care constituie o parte semnificativă din piața comună, iar comportamentul care i-a fost reproșat acestei societăți era de natură să afecteze comerțul între statele membre. În continuare, aceasta a considerat că SACEM ocupa o poziție dominantă pe teritoriul francez, dat fiind că aceasta deține în fapt, dacă nu în drept, monopolul absolut al gestiunii drepturilor membrilor săi și că aceasta a primit un mandat din partea omologilor săi străini pentru a gestiona în Franța repertoriile de lucrări muzicale în aceleași condiții cu cele ale propriului repertoriu. În cele din urmă, *Cour d'appel* a observat că era de necontestat faptul că, în cazul în care acest mandat nu este exclusiv, nicio discotecă sau întreprindere franceză nu era în măsură să stabilească relații contractuale directe cu o societate de gestiune a drepturilor de autor din străinătate.

7 Ținând seama de aceste considerații, *Cour d'appel* a adresat Curții următoarele cinci întrebări preliminare:

„1) Nivelul redevenței sau al redevențelor cumulate stabilit de SACEM, care ocupă o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței comune și care constituie în Franța un monopol *de facto* pentru gestionarea drepturilor de autor și perceperea redevențelor aferentă, este compatibil cu dispozițiile articolului 86 din Tratatul de la Roma sau, dimpotrivă, constituie o practică abuzivă și anticoncurențială prin impunerea unor condiții nenegociabile și inechitabile?

2) Organizarea, datorită unui ansamblu de convenții așa-zise de „reprezentare reciprocă”, a unei exclusivități *de facto* în majoritatea țărilor din Comunitate, care permite unei întreprinderi de control și de percepere a drepturilor de autor, care își desfășoară activitatea pe teritoriul unui stat membru, să stabilească în mod arbitrar și discriminatoriu nivelul redevențelor care are ca efect împiedicarea utilizatorilor să aleagă opere din repertoriul autorilor străini fără a fi obligați să plătească o redevență pentru repertoriul societății de gestiune a drepturilor de autor din statul membru în cauză, constituie o practică concertată contrară dispozițiilor articolului 85 alineatul (1) din Tratatul de la Roma, facilitând astfel abuzurile de poziție dominantă în sensul articolului 86 din tratatul menționat?

3) Articolul 86 din Tratatul de la Roma trebuie să fie interpretat în sensul că reprezintă „o condiție inechitabilă de tranzacționare” faptul că o întreprindere de control și de percepere a drepturilor de autor, care beneficiază pe o parte semnificativă a pieței comune de o poziție dominantă și este legată prin contracte de reprezentare reciprocă de întreprinderi similare din alte state ale CEE, stabilește o bază de calcul și o rată a redevenței, dat fiind că se pare că această rată este cu mult superioară celei practicate de către toate societățile de gestiune a drepturilor de autor din statele membre ale CEE fără un motiv care se justifică din punct de

vedere obiectiv și fără nicio legătură cu sumele redistribuite autorilor, ceea ce face ca această redevență să fie disproporționată în raport cu valoarea economică a prestației furnizate?

4) Refuzul unei societăți, constituite din autori și editori în poziție de monopol *de facto* pe teritoriul unui stat membru, de a acorda acces utilizatorilor de fonograme numai la repertoriul străin pe care aceasta îl reprezintă, împărțind astfel piața, trebuie sau nu trebuie să fie considerat ca având ca obiect sau în orice caz ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în sensul articolului 85 alineatul (1)?

5) Ținând seama de faptul că deja Curtea a hotărât că punerea la dispoziția publicului a unui disc sau a unei cărți este similară cu circulația suportului material al operei care implică epuizarea dreptului la redevență și în ciuda plătirii de către cumpărător editorului a prețului discului în care este încorporat dreptul de autor corespunzător autorizației de utilizare a operei, aplicarea unei reglementări naționale care asimilează reproducerii ilegale în materie de fonogramă, în cazul în care nu sunt plătite întreprinderii naționale de control, de gestionare și de percepere aflată în poziție de monopol *de facto*, redevențele pe care aceasta le stabilește pentru comunicarea publică, este aceasta compatibilă cu articolele 30 și 59 din tratat, în cazul în care aceste redevențe sunt abuzive și discriminatorii și în cazul în care nivelul acestora nu este determinat de către autorii înșiși și/sau nu ar fi cel pe care societățile de gestiune a drepturilor de autor străine care îi reprezintă ar putea să îl stabilească în mod direct?"

8 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor și a procedurii, a legislației franceze în materie de drepturi de autor, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în continuare decât în măsura necesară raționamentului Curții.

9 Este necesar să se examineze, mai întâi, cea de a cincea întrebare, referitoare la articolele 30 și 59 din tratat și, în continuare, întrebarea a doua și a patra referitoare la articolul 85 și, în cele din urmă, interpretarea articolului 86 care face obiectul primei și al celei de a treia întrebări.

Cu privire la a cincea întrebare (articolele 30 și 59)

10 A cincea întrebare ridică două probleme diferite: mai întâi, aceea dacă articolele 30 și 59 din tratat se opun aplicării unei legislații naționale care consideră a fi o încălcare a dreptului de autor comunicarea publică, fără plata redevențelor, a operelor muzicale protejate prin intermediul înregistrărilor sonore, în cazul în care aceste redevențe au fost deja plătite autorului, pentru reproducerea operei, într-un alt stat membru; în continuare, aceea referitoare la gradul în care răspunsul la această întrebare va fi influențat de rata redevențelor în cauză.

11 Este necesar să se amintească mai întâi faptul că, în conformitate cu Hotărârea din 20 ianuarie 1981 (Musik-Vertrieb Membran, 55 și 57/80, Rec., p. 147), o societate de gestiune a drepturilor de autor care acționează în numele titularului dreptului de autor sau al beneficiarului licenței nu poate invoca dreptul exclusiv de exploatare conferit de dreptul de autor pentru a împiedica sau restrânge importul de suporturi sonore care au fost comercializate legal pe piața unui alt stat membru de către titular însuși sau cu consimțământul acestuia. Într-adevăr, nicio dispoziție din legislația națională nu poate permite unei întreprinderi responsabile de gestiunea drepturilor de autor și care deține în fapt monopolul asupra acestei gestionări pe teritoriul unui stat membru, să introducă o taxă pentru produsele importate dintr-un alt stat membru în care acestea au fost puse în circulație de titularul dreptului de autor sau cu consimțământul acestuia și să instituie, în acest fel, o taxă la

importul de suporturi sonore care se află deja în liberă circulație pe piața comună, din cauza faptului că acestea trec o frontieră internă.

12 În continuare, este necesar să se observe că problemele legate de respectarea dreptului de autor asupra operelor muzicale puse la dispoziția publicului prin intermediul reprezentării, în raport cu cerințele din tratat, nu sunt aceleași cu cele care se referă la cazurile în care punerea la dispoziția publicului se confundă în întregime cu circulația suportului material al operei. În primul caz, titularul dreptului de autor și beneficiarii săi au un interes legitim în calcularea redevențelor datorate pentru autorizarea de a reprezenta opera în funcție de numărul real sau probabil al reprezentațiilor, astfel cum a constatat Curtea în Hotărârea din 18 martie 1980 (Coditel, 62/79, Rec., p. 881).

13 Este adevărat că prezenta cauză adresează o întrebare specifică în ceea ce privește distincția între aceste două regimuri, în măsura în care înregistrările sonore, pe de o parte, sunt produse cărora li se aplică dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor prevăzute de articolul 30 și următoarele din tratat, dar pe de altă parte, pot fi utilizate în vederea reprezentării publice a operei muzicale în cauză. Într-o astfel de situație, concilierea cerințelor care rezultă din libera circulație a mărfurilor și din libera prestare de servicii cu cele impuse prin respectarea datorată drepturilor de autor trebuie să se realizeze astfel încât titularii drepturilor de autor sau societățile care sunt mandatarii acestora pot invoca drepturile lor exclusive pentru a solicita plata redevențelor în cazul difuzării publice a muzicii prin intermediul unei înregistrări sonore, deși comercializarea acestei înregistrări nu poate determina niciun fel de percepere de redevențe în țara în care are loc difuzarea publică.

14 În ceea ce privește caracterul abuziv sau discriminatoriu al ratei redevenței, acesta, fiind stabilit în mod independent de către SACEM, trebuie să fie apreciat în raport cu regulile de concurență de la articolele 85 și 86. Rata redevenței nu se ia în considerare la examinarea compatibilității legislației naționale în cauză cu articolele 30 și 59 din tratat.

15 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a cincea întrebare că articolele 30 și 59 din tratat trebuie să fie interpretate în sensul că acestea nu se opun aplicării unei legislații naționale care consideră a fi o încălcare a dreptului de autor comunicarea publică, fără plata redevențelor, a operelor muzicale protejate prin intermediul înregistrărilor sonore, în cazul în care aceste redevențe au fost deja plătite autorului pentru reproducerea operei, într-un alt stat membru.

Cu privire la a doua și a patra întrebare (articolul 85)

16 A doua întrebare vizează practica urmată de către societățile naționale de gestiune a drepturilor de autor din diferite state membre în raporturile reciproce. Aceasta vizează, pe de o parte, organizarea, de către aceste societăți, a unei rețele de convenții de reprezentare reciprocă și, pe de altă parte, practica urmată de aceste societăți de a refuza în mod colectiv accesul utilizatorilor stabiliți în alte state membre la repertoriile respective.

17 Cu privire la primul aspect, este necesar să se precizeze mai întâi, că, astfel cum reiese din dosar, prin „contract de reprezentare reciprocă”, astfel cum este menționat de instanța națională, trebuie să se înțeleagă un contract între două societăți naționale de gestiune a drepturilor de autor în domeniul muzicii prin care aceste societăți își încredințează reciproc dreptul de a acorda, pe teritoriul pentru care acestea sunt responsabile, autorizațiile necesare pentru prestarea publică a unor opere muzicale protejate de drepturile de autor de către membrii celorlalte societăți și să impună anumite condiții pentru aceste autorizații, în conformitate cu legile aplicabile pe teritoriul în cauză. Aceste condiții cuprind, în special,

plata redevențelor, care sunt percepute de către societatea mandatată în numele celeilalte societăți. Contractul specifică faptul că fiecare societate va aplica, în ceea ce privește operele din repertoriul celeilalte societăți, aceleași tarife, metode și mijloace de percepere și de repartizare a redevențelor, ca și cele pe care aceasta le aplică în cazul operelor din repertoriul propriu.

18 În continuare, este necesar să se amintească faptul că, potrivit convențiilor internaționale aplicabile în domeniul drepturilor de autor, titularii drepturilor de autor recunoscuți în temeiul legislației unui stat contractant beneficiază, pe teritoriul oricărui alt stat contractant, de aceeași protecție împotriva încălcării acestor drepturi ca și resortisanții ultimului stat membru, precum și de căile de atac disponibile pentru acești resortisanți.

19 În aceste condiții, se pare că aceste contracte de reprezentare reciprocă între societățile de gestiune au un dublu scop: pe de o parte, acestea încearcă să supună toate operele muzicale protejate, indiferent de originea lor, unor condiții identice pentru utilizatorii stabiliți în același stat, în conformitate cu principiul prevăzut de reglementarea internațională; pe de altă parte, acestea permit societăților de gestiune să se bazeze, pentru a-și proteja repertoriul într-un alt stat, pe organizarea instituită de către societatea de gestiune care își exercită activitățile pe acest teritoriu, fără a fi obligate să adauge la această organizare propriile rețele de contracte cu utilizatorii și propriile controale locale.

20 Rezultă din aceste considerații că aceste contracte de reprezentare reciprocă în cauză sunt contracte de prestări servicii care nu au, în sine, efect restrictiv asupra concurenței, astfel încât să intre sub incidența interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat. Situația ar putea fi cu totul diferită în cazul în care aceste contracte ar institui o exclusivitate în sensul că societățile de gestiune s-ar angaja să nu acorde acces direct la repertoriul lor utilizatorilor de muzică înregistrată stabiliți în străinătate; cu toate acestea, reiese din dosar că acest tip de clauză de exclusivitate care figura anterior în contractele de reprezentare reciprocă a fost eliminat la cererea Comisiei.

21 Cu toate acestea, Comisia semnalează faptul că eliminarea acestei clauze de exclusivitate din contracte nu a avut ca efect modificarea comportamentului societăților de gestiune, acestea refuzând să acorde o licență sau să își încredințeze repertoriul în străinătate unei alte societăți decât cea stabilită pe teritoriul în cauză. Această afirmație conduce la examinarea celei de a doua probleme ridicate de întrebarea preliminară, și anume aceea dacă societățile de gestiune nu și-au păstrat, de fapt, exclusivitatea prin intermediul unei practici concertate.

22 În această privință, Comisia și SACEM susțin că societățile de gestiune nu au niciun interes să utilizeze o altă metodă decât cea a mandatului acordat societății stabilite pe teritoriul în cauză și prin urmare nu pare realist, în aceste condiții, să se considere că refuzul societăților de gestiune de a acorda acces direct la repertoriul lor utilizatorilor străini corespunde unei practici concertate. Operatorii de discotecă, cu toate că recunosc faptul că societățile din străinătate încredințează SACEM gestiunea repertoriului lor întrucât ar fi prea costisitor să se instituie în Franța un sistem de percepere directă, consideră totuși că aceste societăți și-au concertat eforturile în acest sens. În sprijinul acestei teze, aceștia se referă la scrisorile pe care unii utilizatori francezi le-au primit din partea diverselor societăți de gestiune din străinătate și care le-au refuzat accesul direct la repertoriu în termeni în esență identici.

23 Este necesar să se observe că o concertare între societățile naționale de gestiune a drepturilor de autor care ar avea ca efect refuzarea sistematică a accesului direct la repertoriul

lor utilizatorilor din străinătate trebuie să fie considerată ca determinând o practică concertată care restrânge concurența și poate afecta comerțul între statele membre.

24 Astfel cum a considerat Curtea în Hotărârea sa din 14 iulie 1972 (Imperial Chemical Industries, 48/69, Rec., p. 619), un simplu comportament paralel poate constitui, în anumite circumstanțe, o dovadă semnificativă a unei practici concertate atunci când acesta conduce la condiții de concurență care nu corespund unor condiții normale de concurență. Cu toate acestea, nu se poate presupune existența unei concertări de acest fel atunci când comportamentul paralel poate fi explicat prin alte motive decât existența unei concertări. Acesta ar putea fi cazul atunci când societățile de gestiune a drepturilor de autor din celelalte state membre ar fi obligate, în cazul unui acces direct la repertoriul lor, să își organizeze propriul sistem de gestiune și de control într-un alt teritoriu.

25 Întrebarea dacă o concertare interzisă de tratat a avut efectiv loc depinde, în consecință, de aprecierea anumitor presupuneri și de evaluarea anumitor documente și a altor mijloace de probă. În cadrul repartizării competențelor prevăzute la articolul 177 din tratat, această sarcină revine instanțelor naționale.

26 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a doua întrebare preliminară că articolul 85 din tratat trebuie interpretat în sensul că interzice toate practicile concertate între societățile naționale de gestiune a drepturilor de autor din statele membre care au ca obiect sau ca efect faptul că fiecare societate refuză accesul direct la repertoriul său utilizatorilor stabiliți într-un alt stat membru. Este de competența instanțelor naționale să determine dacă o concertare în acest scop a avut loc efectiv între aceste societăți de gestiune.

27 A patra întrebare se referă la o problemă diferită, și anume cea a refuzului, din partea unei societăți de gestiune, în ceea ce privește utilizatorii stabiliți pe teritoriul de care aceasta este responsabilă, de a le acorda o autorizație pentru difuzarea publică a unor opere muzicale care s-ar limita doar la repertoriul străin pe care societatea îl reprezintă pe teritoriul în cauză.

28 Reiese din dosar faptul că, în trecut, discotecile din Franța au încercat să acceseze anumite repertorii străine gestionate de către SACEM, în special repertoriul american și britanic sau, cel puțin, accesul la anumite categorii de opere muzicale, care sunt special concepute pentru a fi difuzate în discoteci și care provin în principal din țări străine. Întrucât SACEM a refuzat întotdeauna să acorde o autorizație de utilizare parțială a repertoriului, discotecile ar fi trebuit să plătească redevențe ridicate corespunzătoare utilizării întregului repertoriu în cauză, în timp ce acestea nu difuzează decât o parte din acesta.

29 Guvernul francez și Comisia au atras atenția Curții cu privire la dificultățile de ordin practic care sunt determinate de fragmentarea repertoriului global în diferite subsambluri care pot fi comercializate. Pe de o parte, discotecile și-ar pierde avantajul de a avea o libertate totală în ceea ce privește alegerea operelor muzicale pe care le difuzează; pe de altă parte, diferențierea între operele muzicale protejate a căror difuzare este sau nu este autorizată ar putea să conducă la o supraveghere sporită și să determine, în acest fel, costuri mai ridicate pentru utilizatorii de muzică.

30 Este necesar să se amintească faptul că Curtea s-a pronunțat deja în Hotărârea din 21 martie 1974 (BRT II, 127/73, Rec., p. 313) cu privire la caracterul global al contractelor încheiate de o societate națională de gestiune a drepturilor de autor cu asociații săi individuali și cu privire la compatibilitatea practicii urmate în domeniu cu articolul 86 din tratat. În prezentul caz, este vorba totuși de caracterul global al contractelor încheiate de societate cu o

anumită categorie de utilizatori de muzică înregistrată și de compatibilitatea unor astfel de contracte cu articolul 85.

31 În această privință, este necesar mai întâi să se constate că societățile de gestiune urmăresc un scop legitim atunci când depun eforturi să protejeze drepturile și interesele propriilor membri în raport cu utilizatorii de muzică înregistrată. Contractele încheiate în acest scop cu utilizatorii nu pot fi considerate ca fiind restrictive în ceea ce privește concurența, în sensul articolului 85, decât dacă practica în litigiu depășește limitele a ceea ce este indispensabil pentru a atinge acest scop. Acesta ar putea fi cazul dacă accesul direct la un subansamblu, astfel cum este preconizat de către operatorii de discotecii, ar putea proteja în întregime interesele autorilor, compozitorilor și editorilor de muzică fără a majora totuși cheltuielile suportate în vederea gestionării contractelor și a supravegherii utilizării operelor muzicale protejate.

32 Rezultatul acestei aprecieri poate fi diferit de la un stat membru la altul. Este de competența instanței naționale să efectueze, în fiecare speță în parte, constatările de fapt necesare.

33 Prin urmare, este necesar să se răspundă la cea de a patra întrebare că faptul că o societate națională de gestiune a drepturilor de autor în domeniul muzical refuză utilizatorilor de muzică înregistrată doar accesul la repertoriul străin pe care aceasta îl reprezintă nu are ca obiect sau ca efect restrângerea concurenței pe piața comună decât dacă accesul la o parte a repertoriului protejat ar putea proteja în întregime interesele autorilor, compozitorilor și editorilor de muzică fără a majora totuși cheltuielile cu gestiunea contractelor și cu supravegherea utilizării operelor muzicale protejate.

Cu privire la prima și a treia întrebare (articolul 86)

34 Este necesar să se observe, cu titlu introductiv, că în temeiul chiar al articolului 86 impunerea unor condiții inechitabile de tranzacționare de către o întreprindere aflată în poziție dominantă constituie un abuz din partea acesteia.

35 Prima întrebare urmărește să afle care criterii trebuie să fie puse în aplicare pentru a determina dacă o societate națională de gestiune a drepturilor de autor care se află într-o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței comune impune condiții inechitabile de tranzacționare; aceasta pune accentul pe caracterul nenegociabil și inechitabil al condițiilor impuse. A treia întrebare vizează în special a se stabili dacă un răspuns la prima întrebare poate fi întemeiat pe criteriul pus în evidență de către operatorii discotecilor și reluat în formularea acestei întrebări, și anume raportul dintre rata utilizată și cea practică de societățile de gestiune din alte state membre.

36 În această privință, SACEM susține că metodele utilizate, în diversele state membre, pentru a determina baza de calcul a ratei redevenței sunt diferite, redevențele calculate pe baza cifrei de afaceri a unei discotecii, astfel cum este cazul în Franța, nefiind comparabile cu cele stabilite în funcție de suprafața solului clădirii în cauză, astfel cum este cazul în alte state membre. Dacă ar fi posibilă neutralizarea acestor divergențe de metodă printr-o examinare comparativă întemeiată pe criterii identice, s-ar ajunge la concluzia că diferențele dintre statele membre în ceea ce privește nivelul redevențelor nu sunt semnificative.

37 Aceste afirmații au fost contestate nu doar de operatorii discotecilor, ci și de Comisie. Aceasta a indicat faptul că, în cadrul unei investigații pe care aceasta a efectuat-o cu privire la redevențele percepute de SACEM de la discotecile franceze, aceasta a solicitat tuturor

societăților naționale de gestiune a drepturilor de autor în domeniul muzical din Comunitate să îi comunice redevențele percepute de la o discotecă-tip având caracteristici determinate în ceea ce privește numărul de locuri, suprafața, orele de deschidere, tipul localității, prețul de intrare, prețul consumației celei mai solicitate și suma veniturilor anuale, inclusiv taxe. Comisia recunoaște că această metodă de comparație nu ține seama de diferențele considerabile care pot exista de la un stat membru la altul în ceea ce privește frecventarea discotecilor și care depind de diverși factori precum clima, obiceiurile sociale și tradițiile istorice. Cu toate acestea, o redevență de o valoare care corespunde unui multiplu al celei a redevențelor percepute în celelalte state membre este de natură să indice caracterul inechitabil al redevenței; or, investigația efectuată de către Comisie conduce la o astfel de constatare.

38 Este necesar să se observe că, atunci când o întreprindere în poziție dominantă impune tarife pentru serviciile pe care le desfășoară, care sunt considerabil mai ridicate decât cele practicate în celelalte state membre, și când comparația nivelurilor tarifelor a fost efectuată pe o bază omogenă, această diferență trebuie să fie considerată drept indiciul unui abuz de poziție dominantă. În acest caz, întreprinderea în cauză trebuie să justifice diferența, bazându-se pe diferențele obiective dintre situația din statul membru în cauză și cea care prevalează în toate celelalte state membre.

39 În această privință, SACEM a invocat un anumit număr de circumstanțe în vederea justificării acestei diferențe. Astfel, aceasta a făcut trimitere la prețurile ridicate practicate de discotecile din Franța, la nivelul în mod tradițional ridicat al protecției asigurate de dreptul de autor în această țară, precum și la particularitățile legislației franceze în conformitate cu care difuzarea operelor muzicale înregistrate este supusă nu doar unui drept de reprezentare, ci și unui drept suplimentar de reproducere mecanică.

40 Cu toate acestea, este necesar să se observe că astfel de circumstanțe nu pot justifica o diferență extrem de semnificativă între ratele redevențelor impuse în diferitele state membre. Nivelul ridicat al prețurilor practicate de discotecile dintr-un anumit stat membru, presupunând că acesta este deja stabilit, poate fi rezultatul mai multor elemente de fapt, printre care se poate număra, la rândul său, rata redevențelor care trebuie plătite pentru difuzarea muzicii înregistrate. În ceea ce privește nivelul de protecție asigurat de legislația națională, trebuie să se sublinieze că dreptul de autor asupra operelor muzicale cuprinde, în general, un drept de reprezentare și un drept de reproducere, iar faptul că în anumite state membre, printre care se numără și Franța, trebuie plătit un „drept suplimentar de reproducere” în cazul difuzării publice nu implică faptul că nivelul de protecție este diferit. Într-adevăr, astfel cum a considerat Curtea în Hotărârea din 9 aprilie 1987 (Basset, 402/85, Rec., p. 1747), dreptul suplimentar de reproducere mecanică se analizează, făcând abstracție de conceptele utilizate de legislația și practica franceze, ca făcând parte din remunerarea drepturilor de autor pentru prestarea publică a unei opere muzicale înregistrate și îndeplinește, prin urmare, o funcție echivalentă cu cea a dreptului de reproducere perceput cu aceeași ocazie într-un alt stat membru.

41 În continuare, SACEM susține faptul că metodele obișnuite de percepere sunt diferite, în măsura în care anumite societăți de gestiune a drepturilor de autor din statele membre nu au tendința de a insista asupra percepției unor redevențelor reduse de la micii utilizatori răspândiți în întreaga țară, precum operatorii de discoteci, organizatorii de baluri și proprietarii de cafenele. O tradiție opusă s-a dezvoltat în Franța, ținând seama de intenția autorilor de a-și vedea drepturile respectate pe deplin.

42 O astfel de argumentație nu poate fi acceptată. Într-adevăr, reiese din dosar că una dintre diferențele cele mai marcante dintre societățile de gestiune a drepturilor de autor din diferitele

state membre constă în nivelul cheltuielilor de funcționare. Atunci când, astfel cum lasă să se creadă anumiți factori din dosarul acțiunii principale, personalul unei astfel de societăți de gestiune este semnificativ mai mare ca număr decât cel al societăților omoloage din alte state membre și că, în plus, proporția produsului redevențelor alocate cheltuielilor de percepere, de administrare și de repartizare, mai degrabă decât titularilor drepturilor de autor, este considerabil mult mai ridicată, nu este exclus ca însăși lipsa concurenței pe piața în cauză să fie cea care explică sarcina atât de mare a aparatului administrativ și, prin urmare, rata ridicată a redevențelor.

43 Prin urmare, este necesar să se concluzioneze faptul că această comparație cu situația din celelalte state membre poate furniza informații valide în ceea ce privește un eventual abuz de poziție dominantă al unei societăți naționale de gestiune a drepturilor de autor. Prin urmare, cea de a treia întrebare preliminară trebuie să primească un răspuns afirmativ.

44 Dezbaterea desfășurată în fața Curții între operatorii de discoteci și SACEM s-a referit și la alte criterii, nemenționate de întrebările preliminare, care ar putea demonstra caracterul inechitabil al ratei în litigiu. Astfel, operatorii au invocat diferența dintre rata practică în privința discotecilor și cea aplicată în privința altor mari utilizatori de muzică înregistrată precum radioul și televiziunea. Cu toate acestea, aceștia nu au prezentat elemente de natură să definească o metodă capabilă să conducă la o comparație fiabilă pe o bază omogenă, iar Comisia și guvernele care au intervenit nu s-au pronunțat cu privire la acest aspect. În aceste condiții, Curtea nu este în măsură să examineze acest criteriu în cadrul prezentei acțiuni de pronunțare a unei hotărâri preliminare.

45 De asemenea, s-a dorit a se stabili dacă natura globală sau forfetară a ratei redevenței nu ar trebui să fie luată în considerare în vederea stabilirii caracterului echitabil sau inechitabil, în sensul articolului 86, al nivelului redevenței. În această privință, este suficient să se facă trimitere la considerațiile elaborate mai sus ca răspuns la a patra întrebare. Într-adevăr, natura globală a redevenței nu poate fi contestată în lumina interdicției formulate la articolul 86 decât în măsura în care alte metode ar putea realiza același scop legitim, care este protejarea intereselor autorilor, compozitorilor și editorilor de muzică, fără a determina totuși o majorare a cheltuielilor efectuate în vederea gestionării contractelor și a supravegherii utilizării operelor muzicale protejate.

46 Rezultă din cele menționate anterior că este necesar să se răspundă la prima și a treia întrebare că articolul 86 din tratat trebuie să fie interpretat în sensul că o societate națională de gestiune a drepturilor de autor care se află într-o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței comune impune condiții inechitabile de tranzacționare în cazul în care redevențele pe care aceasta le aplică discotecilor sunt în mod semnificativ mai ridicate decât cele practicate în celelalte state membre, în măsura în care comparația nivelurilor tarifelor a fost efectuată pe o bază omogenă. Altfel ar fi fost situația dacă societatea de gestiune a drepturilor de autor în cauză era în măsură să justifice o astfel de diferență prin diferențele obiective și pertinente dintre gestiunea drepturilor de autor din statul membru în cauză și cea din celelalte state membre.

Cu privire la cheltuielile de judecată

47 Cheltuielile efectuate de guvernul francez, guvernul italian, guvernul elen și de Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura pendinte din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Cour d'appel din Aix-en-Provence, prin hotărârea din 2 decembrie 1987, declară:

1) Articolele 30 și 59 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretate în sensul că acestea nu se opun aplicării unei legislații naționale care consideră a fi o încălcare a dreptului de autor difuzarea publică, fără plata redevențelor, a operelor muzicale protejate prin intermediul înregistrărilor sonore, în cazul în care aceste redevențe au fost deja plătite autorului, pentru reproducerea operei, într-un alt stat membru.

2) Articolul 85 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretat în sensul că interzice toate practicile concertate între societățile naționale de gestiune a drepturilor de autor din statele membre care are ca obiect sau ca efect faptul că fiecare societate refuză utilizatorilor stabiliți într-un alt stat membru accesul direct la repertoriul său. Este de competența instanțelor naționale să determine dacă o concertare în acest scop a avut loc efectiv între aceste societăți de gestiune.

3) Faptul că o societate națională de gestiune a drepturilor de autor în domeniul muzical refuză accesul utilizatorilor de muzică înregistrată doar la repertoriul străin pe care aceasta îl reprezintă nu are ca obiect sau ca efect restrângerea concurenței pe piața comună decât dacă accesul la o parte a repertoriului protejat ar putea proteja în întregime interesele autorilor, compozitorilor și editorilor de muzică fără a majora totuși cheltuielile cu gestiunea contractelor și cu supravegherea utilizării operelor muzicale protejate.

4) Articolul 86 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretat în sensul că o societate națională de gestiune a drepturilor de autor care se află într-o poziție dominantă pe o parte semnificativă a pieței comune impune condiții inechitabile de tranzacționare în cazul în care redevențele pe care aceasta le aplică discotecilor sunt în mod semnificativ mai ridicate decât cele practicate în celelalte state membre, în măsura în care compararea nivelurilor tarifelor a fost efectuată pe o bază omogenă. Altfel ar fi situația dacă societatea de gestiune a drepturilor de autor în cauză ar fi în măsură să justifice o astfel de diferență prin diferențele obiective și pertinente dintre gestiunea drepturilor de autor din statul membru în cauză și cea din celelalte state membre.

Koopmans

Mancini

Kakouris

Schockweiler

Moitinho de Almeida

Díez de Velasco

Zuleeg

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, la 13 iulie 1989.

Grefier
J.-G. Giraud

În calitate de președinte
T. Koopmans
președinte de cameră